

ПРОЛОГ

Клер: Важко, коли тебе лишають. Чекаю Генрі, не знаючи, де він, тривожачись, чи з ним усе гаразд. Важко бути тим, хто застається.

Постійно чимось займаю себе. Так час минає швидше.

Самотньою лягаю спати й самотньою прокидаюся. Ходжу на прогулянки. Працюю до знемоги. Спостерігаю, як вітер грає зі сміттям, що всю зиму пролежало під снігом. Усе здається таким простим, поки про це не замислишся. Чому любов міцніє у розлуці?

Колись давно чоловіки йшли в море, а жінки чекали їх, стоячи біля самої води і виглядаючи крихітне суденце на обрії. Тепер я чекаю Генрі. Він зникає, сам того не бажаючи, без попередження. Я чекаю його. Кожна мить очікування здається мені роком, вічністю. Кожна мить така ж повільна й прозора, неначе скло. Крізь кожну мить бачу ряд нескінченних митей очікування. Чому він пішов туди, куди я за ним піти не зможу?

Генрі: Як це відбувається? *Як це відбувається?*

Інколи наче на хвилику відволікся. Потім, здригнувшись, розумієш, що книжка, яку тримав у руках, червона картата бавовняна сорочка з білими гудзиками, улюблені чорні джинси, брунатні шкарпетки, на п'яті однієї з яких ось-ось з'явиться дірка, вітальня, чайник, що от-от закипить на кухні, — усе це зникло. Стоїш у чому мати народила, по кісточки у крижаній воді в рівчаку обабіч невідомої сільської дороги. Чекаєш хвилинку, сподіваючись,

що, можливо, просто кліпнеш і знову повернешся до своєї книжки у власній квартирі, *et cetera*¹. Через хвилину п'ять проклонів, тремтіння та щирих сподівань, що зараз просто зникнеш, починаєш плентатися в будь-якому напрямку й зрештою приходиш до сільського будинку, де маєш можливість або щось вкрати, або пояснити ситуацію. Іноді крадіжка доводить до в'язниці, але пояснення більш утомливе, забирає багато часу й, у будь-якому разі, змушує брехати. Зрештою, тебе іноді тягнуть у ту ж в'язницю, тому яка, до дідька, різниця.

Часом відчуваєш, наче занадто швидко встав, навіть якщо лежиш напівсонний у ліжку. Чуєш, як кров пульсує в голові, відчуваєш запаморочення і мовби кудись падаєш. Руки й ноги поколюють, а потім узагалі мовби зникають. Тебе знов не туди понесло. Усе займає лише мить, якраз достатньо часу, щоби спробувати затриматися, поборсатися (можливо, пошкодивши себе чи щось цінне). Відтак різко падаєш у коридорі, застеленому килимовим покриттям кольору молоді трави, в мотелі № 6 у Афінах, штат Огайо, о 4:16 ранку в понеділок, шостого серпня 1981 року і гепаєшся головою об чийсь двері. У результаті мешканка номера — така собі міс Тіна Шульман із Філадельфії — відчиняє двері й волає, бо, бач, до її ніг упав непритомний голий чоловік з обідраним об килим тілом. Прокидаєшся в оточенні лікарні від шуму за дверима, де сидить поліцейський і слухає гру «Філліз» на тріскучому транзисторі. На щастя, ще раз непритомнієш і знову прокидаєшся через кілька годин у власному ліжку, а над тобою схилилась схвильована дружина.

Іноді відчуваєш ейфорію. Усе таке піднесене, мовби світиться, але раптом тебе дуже нудить, і ти зникаєш.

¹ І так далі (*лат.*).

Вибльовуєш усе на якісь квіти за містом, або на тенісні туфлі твого батька, чи на підлогу власної ванної кімнати трьома днями раніше, чи на дерев'яний тротуар в Оук-Парку, штат Іллінойс, приблизно в 1903 році, або на тенісний корт прекрасного осіннього дня десь у п'ятдесятих, чи на власні босі ноги в різний час у різних місцях.

Як це відбувається?

Так само, як в одному з тих снів, коли раптом розумієш, що мусиш пройти тест, до якого не готувався, а ти взагалі не одягнутий. І залишив гаманець удома. Коли я там, у якомусь часі, то здаюся собі дзеркальним відображенням, перетворююся на власну копію, доведену до відчаю. Стаю злодієм, волоцюгою, твариною, що біжить і ховається. Лякаю бабусь і дивую дітей. Я — фокус, ілюзія найвищого гатунку, це настільки неймовірно, що я насправді існую.

Чи є якась логіка, якесь правило в усіх цих поверненнях і зникненнях, у всіх цих переміщеннях? Чи існує спосіб залишатися на місці, охопивши теперішнє кожною клітиною тіла? Не знаю. Підказки є, як і в будь-якій хворобі, — симптоми та ймовірні сценарії розвитку. Виснаження, гучні звуки, стрес, різке зривання з місця, спалах світла — будь-що з переліченого може спричинити переміщення. Але: я можу читати недільний випуск «Тайме», тримати в руці горнятко кави, а поруч, на нашому ліжку дремає Клер, і раптом опиняюся у 1976 році, спостерігаю за собою, тринадцятирічним хлопчиськом, що стриже газон у бабусі й дідуся. Деякі з цих епізодів тривають якусь мить, наче слухаєш радіо в автомобілі, але виникають проблеми із сигналом. Опиняюся у натовпі, на публіці чи на зборищі. Так само часто опиняюся наодинці: у полі, в будинку, в автомобілі, на пляжі, в школі посеред ночі. Боюся опинитися в тюремній камері, у переповненому ліфті, посеред шосе. Я з'являюся з нізвідки, голий. Як

можна це пояснити? Ніколи не міг прихопити щось із собою. Ні одежі, ні грошей, ні документів. Більшу частину моїх «мандрів» проводжу, роздобуваючи одяг і намагаючись заховатися. На щастя, не ношу окулярів.

Яка іронія. Усі мої задоволення — домашні: розкіш м'якого крісла, спокійна втіха сімейного затишку. Все, що мені потрібно, — прості радощі. Детективний роман на ніч, запах довгого золотисто-рудого волосся Клер, ще вогкого після душу, листівка від одного з друзів, що зараз у відпустці, вершки, які розчинились у каві, м'якість шкіри під грудьми Клер, симетрія сумок із продуктами, що лежать на кухонному столі й чекають, коли їх розпакують. Люблю блукати поміж бібліотечних стелажів після того, як начальство пішло додому, злегка торкаючись корінців книжок. Такі речі наповнюють мене тугою, коли примхою Часу мене переносить у інше місце.

І Клер, завжди Клер. Уранішня, сонна Клер із прим'ятим обличчям. Клер, що занурює руки у чан, де готується паперова маса, коли вона піднімає його й струшує, щоб з'єднати волокна. Клер, що читає, а її волосся звисає над спинкою стільця, Клер, що втирає бальзам у свої потріскані червоні руки перед сном. Низький голос Клер часто лунає у моїй голові.

Ненавиджу бути там, де її нема, коли її нема. І все ж завжди йду, а вона не може піти за мною.

ЧАСТИНА 1

ЛЮДИНА ПОЗА ЧАСОМ

О ні, не щастя заради —
то передчасний набуток швидкої утрати —

Тільки ж земне існування важить багато й воно
все зникне, не може без нас і предивне
починається з нас, що зникомі найбільше.

На жаль, під інше склепіння
хіба що беруть із собою? Ані вміння дивитись,
ледве-ледве набуте, ні те, що чинилося у світі —
анічого. Отож, тільки біль. І тягар існування,
довгий досвід любові. Отож, тільки крик
невимовного.

*Райнер Марія Рільке.
З «Дев'ятої дунайської елегії»¹*

¹ Переклад В. Стуса.

ПЕРШЕ ПОБАЧЕННЯ, ЧАСТИНА ПЕРША

СУБОТА, 26 ЖОВТНЯ 1991 РОКУ
(ГЕНРІ ДВАДЦЯТЬ ВІСІМ, КЛЕР ДВАДЦЯТЬ)

Клер: У бібліотеці холодно, пахне очищувачем для килимів, хоча довкола бачу лише мармур. Заповнюю картку відвідувача: «Клер Ебшир, 11:15 26/10/1991, спеціалізований читальний зал». Мені ще не доводилось бувати в науковій бібліотеці Ньюбері, і тепер, пройшовши крізь темний зловісний вхід, я у захваті. У мене відчуття, що бібліотека — наче велика коробка, наповнена різдвяними книгами, з тих, які бачиш різдвяного ранку. У майже безшумному ліфті затемнене світло. Виходжу на третьому поверсі та заповнюю заявку на отримання читацького квитка, відтак піднімаюся у спеціалізований читальний зал. Мої підбори вистукують по дерев'яній долівці. У залі тихо й багатолюдно. Масивні важкі столи зі стосами книжок оточені читачами. Чиказьке осіннє ранкове світло проникає крізь високі вікна. Підходжу до столу й беру кілька листків читацької вимоги. Пишу доповідь з історії мистецтва. Тема дослідження — Чосер, виданий у «Келмскот-прес»¹.

¹ «Келмскот-прес» — приватна книгодрукарня, заснована англійським поетом і художником Вільямом Моррісом у 1891 році. Використовувала традиційні технології книгодрукування. Видавала дорогі книги малим накладом. «Твори» Чосера — найвідоміша книжка друкарні й одне з найбільших досягнень Морріса.